

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในเขตศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงแกน้อยและหนองเจียว จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นางสาวยวานิตย์ พลพิมพ์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์:

คร. ชุศรี ไตรสนธิ	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีทรศน์ ไตรสนธิ	กรรมการ
คร. วีระชัย ฌ นคร	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในเขตศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงแกน้อยและหนองเจียว จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ เผ่าคะฉิ่น ละว้า มูเซอ
แดง มูเซอดำ และจีนฮ่อ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบถึงการใช้ประโยชน์
จากพืชในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยการบอกเล่า สืบทอดความรู้กันมา ซึ่งวิธีการศึกษา
คือ การสอบถามชื่อพันธุ์ไม้เป็นภาษาท้องถิ่น ส่วนที่นำไปใช้ วิธีการใช้และสรรพคุณ
และสามารถแบ่งพืชตามลักษณะการใช้เป็น 5 ประเภท คือ พืชสมุนไพร พืชอาหาร พืช
ที่สร้างที่อยู่อาศัย พืชเศรษฐกิจ และพืชที่ใช้ประโยชน์อื่น ๆ โดยบันทึกและเก็บตัวอย่าง
พันธุ์ไม้มาตรวจสอบด้วยรูปวิธาน (Keys) เปรียบเทียบตัวอย่างที่หอพรรณไม้ สวน
พฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์และตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้เชี่ยวชาญ เก็บ
ตัวอย่างพันธุ์ไม้ไว้ที่หน่วยวิจัยพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน ภาควิชาชีววิทยา คณะ
วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถานที่ในการสำรวจและวิจัย คือ ศูนย์พัฒนา
โครงการหลวงแกน้อยและหนองเจียว หมู่ที่ 2 และ 3 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่ ตามลำดับ ช่วงเวลาการทำวิจัยระหว่าง มิถุนายน 2537 - ตุลาคม 2538

จากการศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวเขา 5 เผ่า รวบรวมพืชได้ 264
ชนิด จัดอยู่ใน 204 สกุล 91 วงศ์ พืชที่น่าสนใจ คือ ถิ่นคู่ (*Polygonum paleaceum*)

Wall.) ชาวมุเซอแดงใช้รกรักษาอาการท้องร่วง ชาวมุเซอคำใช้รากต้นหญ้าคิควาย (*Swertia angustifolia* Ham.) ต้มน้ำคั้นรักษาโรคมลาเรีย ชาวละว้าและจีนฮ่อใช้ รากพุทธรักษาгинหัว (*Canna edulis* Kerr) ฝนละลายน้ำคั้นเป็นยาบำรุงกำลัง ส่วน มุเซอคำใช้รากม้าสามต่อน (*Asparagus filicinus* Buch. - Ham) คองเหล้าหรือคั้นน้ำคั้น ชาวละว้าใช้ยางจากต้นแฉะเป๊ะ (*Lobelia* sp.) เป็นยาพิษอาบลูกคอก ชาวมุเซอแดงและ มุเซอคำใช้ใบราชวาคีป่า (*Buddleja asiatica* Lour.) แทนสบู่ในการซักล้าง และชาว จีนฮ่อเชื่อว่าการปลูกต้นเทียนบ้าน (*Impatiens balsamina* Linn.) ไว้ในบริเวณบ้านช่วยป้องกันภูเข้าบ้าน

Thesis Title Ethnobotany of the Hill Tribes in Kaenoy's and Nongkheuw's Royal Project in Chiang Mai

Author Miss Yaowanit Ponpim

M.S. Biology

Examining Committee:

Dr. Chusie Trisonthi	Chairman
Assist. Prof. Paritat Trisonthi	Committee
Dr. Weerachai Nanakorn	Committee

Abstract

An Ethnobotanical study of the Hill Tribes in Kaenoy's and Nongkheuw's Royal Project in Chiang Mai, has been conducted through the tribes: Kachin, Lawa, Red Mussoe (Lahu Nyi), Black Mussoe (Lahu Na) and Yunnanese Chinese, these aiming to record and to compare the traditional usage of plants consumed in their daily life. The data included all plants that have been used for generations. Ethnobotanical data were compiled from the interview through a hill tribe interpreter. Material were simply classified into 5 groups according to their usage i.e. medicinal plants, edible plants, housing plants, economic plants and plants of miscellaneous uses. Specimens were collected and photographed for the taxonomic identification, this by available references and comparison of specimens through Herbarium, Queen Sirikit Botanic Garden, and rechecked by specialists. The specimens were deposited at the Ethnobotanical Research Section, Faculty of Science, Chiang Mai University. Study areas covered Kaenoy's and Nongkheuw's Royal Project at Mhu 1 and 2 Thambol

Muang Na, Chiang Dao district, Chiang Mai province. The period of study was from June 1994 - October 1995.

The result indicates 91 families, 204 genera and 264 species were employed by Kachin, Lawa, Red Mussoe, Black Mussoe and Yunnanese Chinese. Some interesting plants are *Polygonum paleaceum* Wall., for their edible root to antidiarrhoeal. Black Mussoe uses stem of *Swertia angustifolia* Ham. boiled in water and drink for antimalaria. Lawa and Yunnanese Chinese used root of *Canna edulis* Kerr crushed into a powder and mixed in water and drink for tonic. Black Mussoe also used root of *Asparagus filicinus* Buch. - Ham mixed with water or alcohol for the same result. Interesting plants of miscellaneous used were *Lobelia* sp. of which Lawa, used for animal poison, Red and Black Mussoe used *Buddleja asiatica* Lour. for soap. Yunnanese Chinese believed that to grow *Impatiens balsamina* Linn. in their house could protect them from snake.